

‘We leven nog lang in een andere wereld’

Als dominostenen vallen al onze toekomstplannen omver door het zich exponentieel verspreidende coronavirus. Iedereen vraagt zich af wanneer het leven weer normaal wordt. Maar **wordt het ooit weer normaal?** ‘Zolang er geen vaccin is, komen er nog golven.’

ROEL VERRYCKEN

Sinds deze week zit minstens een aardbewoner op de drie thuis om elk sociaal contact te mijden en het coronavirus geen kans te geven. Landen in alle werelddelen dragen hun burgers op collectief de opwaartse curve van het virus af te vlakken. De impact van Covid-19 en de omvang van de globale stilstand zijn amper te overzien, en de schaduw werpt zich steeds verder vooruit nu ook de grote evenementen van komende zomer eraan moeten geloven.

We zijn nog maar pas begonnen, maar het verlangen naar een terugkeer naar business as usual is al groot. Hoelang nog leven we onder het juk van deze pandemie? De harde waarheid dringt stilaan door dat we er nog een hele tijd mee opgescheept zitten. Corona is geen kwestie van weken, maar van maanden. Vele maanden zelfs. Die boodschap benadrukt ook de crisiscel van de overheid steeds meer, bij monde van Marc Van Ranst afgelopen week in ‘De afspraak’: ‘Voor een volledige normalisatie is het minstens een jaar wachten.’

Pandemieën komen in golven, en tegen deze is niemand beschermd. ‘Alleen mensen die nu in de eerste golf besmet geraakt, zijn immuun, en de vraag is voor hoe lang. Maar zij geraken normaal niet besmet in de tweede golf, die wellicht na de zomer komt. Het grote deel van de mensen die door onze maatregelen van social distancing niet besmet geraken, blijft wel vatbaar in de volgende golven. En we gaan nog een aantal golven van het virus zien zolang we geen vaccin hebben’, zegt Kevin Ariën, hoofd van de dienst virologie van het Instituut voor Tropische Geneeskunde in Antwerpen.

Zo moeten we de rit uitzitten, want in principe geldt dat zolang ergens iemand besmet is met het virus de pandemie snel weer kan opflakkeren en de druk op het gezondheidssysteem snel weer verstikkend dreigt te worden. De harde waarheid is dat onze maatregelen het virus niet weggagen, maar alleen de piek uitstellen. Ariën: ‘De bottomline blijft: zonder vaccin is onze beste bescherming exact wat we vandaag doen. Geen sociaal contact dus.’ En op een werkend vaccin is het, zoals bekend, nog meer dan een jaar wachten.

Accordeonbeweging

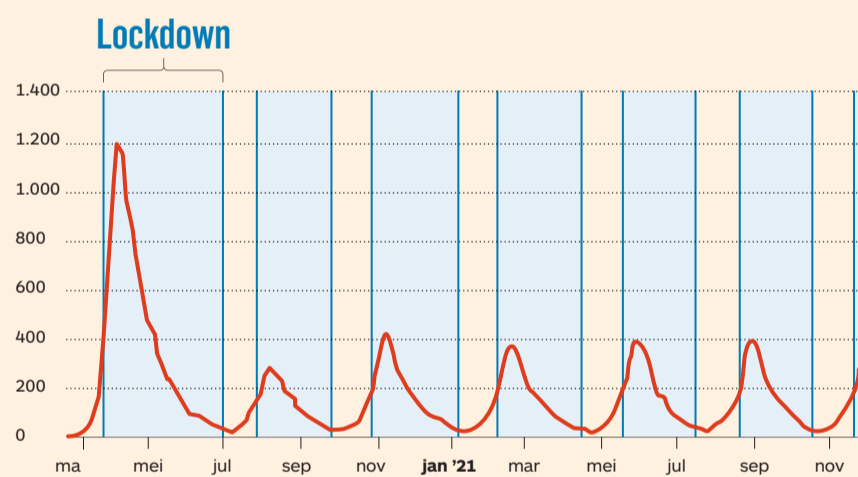
Hoe moeten we ons daarop organiseren? Een invloedrijke studie van het Imperial College in Londen biedt een glimp van het leven dat ons onder de coronagolven mogelijk te wachten staat. De Britse onderzoekers, onder leiding van de vermaarde epidemioloog Neil Ferguson, stellen een toekomst met een accordeonbeweging voor. Als de eerste viruspiek is overwonnen en

Als we de lockdown kunnen versoepelen, hoe creëer je dan voldoende draagvlak om later opnieuw de vijs aan te draaien?

Kevin Ariën
Instituut Tropische Geneeskunde

OPEENVOLGENDE PERIODES VAN LOCKDOWN IN HET VK MOETEN DRUK OP GEZONDHEIDSZORG VERLICHTEN

Wekelijks aantal opnames op intensieve zorg

Bron: Imperial college COVID-19 Response Team

het aantal opnames op intensieve zorg voldoende laag is, krijgen mensen meer wat meer vrijheid. Tot het virus zich weer agressief gaat verspreiden. Dan is het weer voor meerdere weken binnenblijven.

In het Britse model - opgesteld voor het Verenigd Koninkrijk en de Verenigde Staten - geeft dat een afwisseling van langere lockdowns en kortere periodes van beperkte bewegingsvrijheid tot zelfs diep in 2021. Statistische modellen zijn niet feilloos en sterk afhankelijk van talloze variabelen, maar dat van het Londense instituut geldt wel als een benchmark en het VK paste er zijn beleid radicaal door aan. Ferguson laat er geen misverstand over bestaan: ‘We leven waarschijnlijk in een heel andere wereld voor een jaar of langer. De impact op landen zal heel diepgaand zijn.’

Ook Ariën houdt er ernstig rekening mee. ‘Ik vrees dat we inderdaad naar een scenario kunnen gaan waarin we voor langere tijd in en uit een vorm van lockdown gaan.’ Hoe dan ook is dat een enorme stresstest voor een samenleving, bevestigt hij. ‘Als we na verloop van tijd de lockdown kunnen versoepelen, hoe creëer je dan voldoende draagvlak om opnieuw de vijs aan te draaien? Het zal moeten blijken in hoeverre de populatie daartoe bereid is, zeker als je weet wat dit nu al teweegbrengt aan tijdelijke werkloosheid, gebrek aan onderwijs, sociaal isolement, enzovoort. Als kinderen opnieuw maanden zonder onderwijs zitten, spreken we misschien van een verloren jaar. Sociaal-economisch is dat een ramp.’

Kort

Het ziet er niet naar uit dat we snel van het coronavirus verlost zijn. Na deze lockdown komen waarschijnlijk nieuwe golven op ons af, die evenzeer drastisch ingrijpen vragen. Enkele Aziatische landen konden het virus snel in de kiem smoren door doorgedreven testen en tracing. Mogelijk zit daar de oplossing om het economisch leven weer op gang te brengen.

En wat als we deze lockdown uitzonderlijk lang volhouden, tot pakweg in de herfst, kunnen we zo het virus uitzweten? ‘Dat is niet haalbaar’, zegt Ariën. ‘En dan nog, we leven in een geglobaliseerde wereld. Nadien zal het virus opnieuw de kop opsteken, omdat het van elders opnieuw geïntroduceerd wordt, zoals we nu in China zien gebeuren.’

Er zijn ook scenario’s denkbaar waarin we niet collectief door die herhaaldelijke beproeving moeten, zegt Anne-Mieke Vandamme. De professor epidemiologie aan de KU Leuven blijft hoopvol dat, als we de strenge lockdown doorstaan, we het aantal infecties zodanig kunnen terugdringen dat we ons nadien niet meer met zijn allen moeten opsluiten. Maar, zegt Vandamme, om dat alles te doen slagen is wel een grote maatschappelijke discipline nodig. ‘Als we onze voeten vegeen aan de lockdown, zal die alleen maar langer duren.’

Test, test, test

De theorie is dat we dan de pandemie terugdringen naar de eerste fase waarin die beheersbaar is door alleen de mensen af te zonderen die geïnfecteerd zijn of die met besmette mensen in contact kwamen. Praktisch heel complex om te organiseren, geeft Vandamme toe. Er moet op grote schaal getest worden om te weten wie drager is van het coronavirus, dat bij ruwweg 80 procent van de mensen geen of alleen milde symptomen voortbrengt. Met andere woorden: test, test, test.

Dat mantra klinkt steeds luider, en de overheid zegt volop bezig te zijn met het opschroeven van de capaciteit om dat mogelijk te maken. Maar er is meer nodig. Deze strategie vereist ook een systeem waarbij recente contacten van besmette personen snel kunnen worden opgespoord. Dergelijke ‘contact tracing’ kan bijvoorbeeld via online enquêtes of via smartphoneapps. Van Ranst zei deze week dat de overheid daaraan werkt.

Dat die vorm van pandemiebestrijding heel succesvol kan zijn, bewijzen enkele Aziatische landen. Zuid-Korea, Taiwan, Hongkong, Singapore en Japan zijn erin geslaagd het coronavirus vroeg in de kiem te smoren dankzij een rigoureuze regime van testen van burgers en van opvolgen wie met wie in contact is gekomen. Daardoor hoefden ze geen agressieve lockdown op te leggen zoals dat in het minder democratische China wel gebeurde.

Maar het model van Zuid-Korea en co. is niet zomaar kopieerbaar. In tegenstelling tot de meeste landen in het Westen waren ze mentaal en logistiek voorbereid op een virusuitbraak na het trauma van de SARS-epidemie in 2002. Daardoor kon het beleid snel schakelen en volgde de bevolking de regels strikt. Zuid-Korea wekt veel bewondering met zijn drive-throughtestlocaties waar burgers vanuit de auto worden getest

Arbeiders van een autofabriek van Honda in China eten hun lunch. Op de grond is aangeduid waar ze moeten zitten. © AFP

en met zijn veelvuldige smartphonetificaties die waarschuwen voor nieuwe broerhaarden in de buurt. Bovendien zijn hygiëne, fysieke afstand en burgerlijke gehoorzaamheid er meer ingebakken.

Het besef dat corona veel meer is dan een tijdelijke pauze en eerder een langdurige verstoring van ons doen en laten is, roept de vraag op: wat betekent dat voor ons leven? Hoe moeten we op lange termijn omgaan met de aanwezigheid van het virus en zijn gevaar? Velen zijn het erover eens dat een nieuw normaal aanbreekt postcorona. Veel moeilijker is concreet in te vullen hoe dat nieuwe normaal eruitziet.

Traceren

Mogelijk valt opnieuw in Azië wat te leren. In China is de lockdown deze week na twee maanden weer opgeheven nu de eerste golf achter de rug is, en 's werelds tweede grootste economie trekt zich puffend weer op gang. Bedrijven gaan er weer open en mensen komen er weer op straat, maar dat gebeurt voorzichtig. Restaurants zetten hun tafels verder uit elkaar en ook bedrijven moeten maken dat arbeiders op afstand van elkaar kunnen werken. Het autoritaire regime maakt ook gebruik van apps met een kleurencode die aangeven wie zich vrij kan bewegen en wie niet. Hongkong wapent zich tegen de import van een tweede golf door aankomende passagiers een polsbandje te geven dat meet of ze zich aan hun verplichte quarantaine houden. Ook Singapore en Israël ge-

Zoals een nachtclub een bewijs van leeftijd vraagt, vragen ze voortaan misschien een bewijs van immuniteit.

Nieuwssite
Technology
Review

bruiken uitvoerig mobiele technologie om mensen te blijven traceren.

De nieuwssite Technology Review van de Amerikaanse universiteit MIT speculeert op basis van die eerste signalen over een nieuwe wereld waarin we innovatieve manieren vinden om opnieuw veilig te socializen. 'Je kan je voorstellen dat je pas op een vliegtuig mag stappen als je bent ingeschreven op een dienst die weet of je te dicht in de buurt van besmette mensen bent geweest. Hetzelfde voor andere plaatsen waar veel mensen bijeenkomen, zoals knooppunten van openbaar vervoer of openbare gebouwen. Overall temperatuur-scanners. Zoals een nachtclub een bewijs van leeftijd vraagt, vragen ze voortaan misschien een bewijs van immuniteit.' Aan ons om ons aan te passen, zoals we dat relatief gewillig deden telkens als veiligheidsvoorschriften werden aangescherpt in de strijd tegen terreur, luidt het ook.

Lieven Annemans, gezondheidseconoom aan de UGent, ziet ook lichtpunten in het nieuwe normaal, zoals een versnelde investering in digitalisering, datacultuur en robotisering die ons minder kwetsbaar maken voor pandemieën. 'Het beleid zal misschien ook inzien dat het primaat van de politiek niet altijd de beste optie is en dat vaker en beter luisteren naar experts beter is. Ik zie ook veranderingen bij burgers. In tijden van niet-lockdown zal meer aandacht zijn voor *slow down*: meer thuiswerk als norm en minder onnodige verplaatsingen. Meer tijd ook voor elkaar en voor wat echt telt. En mogelijk ook nieuwe

businessmodellen, onder andere in de horeca, met meer leveringen aan huis.'

Maar voor het zo ver is, volgt de aarts-moeilijke oefening de economie door een of meerdere lockdowns te loodsen. Die is met zijn doorgedreven globalisering en haarfijn afgestelde logistieke keten totaal niet voorzien op langdurige time-outs. Toch is de druk al groot om de wereld weer op gang te trekken, want ook de gezondheidszorg heeft de economie nodig. 'Het is onmogelijk te leven en mensen te genezen als we niet doorgaan met economische activiteit', zei de Franse president Emmanuel Macron deze week.

Gigantisch experiment

De opdracht om een balans te vinden tussen economie en gezondheid is bijna ondraaglijk. Bij een te lange periode van sociale afstand dreigt de economie af te glijden naar een depressie en zijn de menselijke gevolgen mogelijk nog zwaarder dan die van het virus. De Duitse economie, de grootste in de eurozone, kan met 20 procent krimpen als iedereen drie maanden moet thuisblijven, waarschuwde het Duitse Ifo Instituut deze week. Een draaiboek voor een strategie om uit de huidige maatregelen te komen en er indien nodig kort daarna weer in te gaan, is er niet.

Ondertussen voltrekt zich op sociologisch vlak een gigantisch experiment in real time. In heel korte tijd zijn zorgvuldig opgebouwde individuele en collectieve routines compleet weggefallen. 'Er is geen structuur meer in de dagen en de weken

Dit gaat in de kleren blijven hangen, zoals de oorlog dat heeft gedaan bij een hele generatie.

Ignace Glorieux
Socioloog VUB

nu al onze verschillende leefwerelden zoals school, werk en ontspanning zijn teruggebracht tot één: die van de mensen met wie we samenleven', zegt Ignace Glorieux, socioloog aan de VUB. Glorieux trok deze week een studie op gang die in kaart moet brengen hoe we in die uitzonderlijke omstandigheden nieuwe manieren vinden om onze tijd te besteden.

'Elke dag voelt nu als zondag. Het is een crisis in tijdsindeling. Het komt erop aan opnieuw te zoeken naar structuren en scheidingen.' Op korte termijn hoeft dat niet allemaal slecht te zijn, want het maakt ons ook creatief, zegt Glorieux. 'Het is ook opvallend hoe snel we ons denken en gedrag aanpassen. Nu al voelt het vreemd om mensen op tv handen of kussen te zien geven. Vroeger was het ongemaakt als mensen te veel afstand hielden. Voortaan is het omgekeerd. Ik ben benieuwd wat gaat gebeuren als deze lockdown afloopt. Gaan we ons in de wereld smijten zoals koeien die na de winter weer op de wei mogen?'

Maar op langere termijn vreest Glorieux een drama als dit het nieuwe normaal wordt. 'Als het te lang duurt en zich blijft herhalen, krijgen we ongelukken en depressies. En mensen die begeleiding het hardst nodig hebben, zullen het zwaarst worden getroffen. Nu zijn we massaal solidair en gehoorzaam, maar blijft dat zo? Ik denk niet dat onze moraal erop gaat verbeteren. En dan komt er nog een economische put om te verwerken. Dit gaat in de kleren blijven hangen, zoals de oorlog dat heeft gedaan bij een hele generatie.'